

1 mars 2020

Biktens gåva

Med inspiration av Olivier Clements viktiga bok *Källor* kommer det här månadsbrevet byggas av citat. Mina egna reflektioner tjänar främst som ”murbruk” som binder samman byggstenarna.

Liv i gemenskap är en liten bok men dess specifika vikt gör den till den tyngst vägande skrift jag överhuvud taget läst om den kristna gemenskapen.

Så skriver Ylva Eggehorn i förordet till Libris svenska utgåva (1993) av Dietrich Bonhoeffers klassiker *Liv i gemenskap*. Det sista kapitlet *Bikt och nattvard* har, inte minst i protestantiska sammanhang, blivit en källa att ösa ur när man närmar sig bikten. Många förknippar nog Bonhoeffer med talet om den billiga nåden och den dyra nåden. I boken *Efterföljelse* lägger han ut begreppen och ger en grund också för bikten.

I tidskriften *Pilgrim* med temat *Om någon syndar* – som i sin helhet är rekommenderad läsning utifrån det här brevets ärende – ägnas en artikel av Per Arne Dahl åt en utläggning av Bonhoeffers teologi kring bikten. I sin bok *Den överraskande nåden* fortsätter Per Arne att reflektera över bikten med hjälp av Bonhoeffer:

Jesu ord i Johannesevangeliet blev för Bonhoeffer nyckeln till Bonhoeffers förståelse av förlåtelsens möjligheter: ”Om ni förlåter någon hans synder, så är de förlåtna, och om ni binder någon i hans synder, så är han bunden.” (Joh 20:23). Jesus har alltså givit människan i uppdrag att hjälpa varandra att ta synden på allvar och att tro på förlåtelsen. I bikten kan vi bekänna våra synder för Gud i en människas närvaro, och på Guds vägnar bli tillsagda att våra synder är förlåtna. Det är inte konstigt att Bonhoeffer är begeistrad över denna fristad i världen.

Bonhoeffer visar hur viktig bikten är för att olika slags genombrott skall kunna ske i den troendes liv:

Genombrottet till gemenskapen.

Genombrottet till korset.

Genombrottet till det nya livet.

Genombrottet till vissheten.

I ett så individualistiskt tidevarv som vårt går tanken lätt i riktningen att bekännelsen enbart är en sak mellan mig och Gud. Så är det inte! Något som även senare tiders avslöjanden kring kyrkliga ledares försyndelser tydliggjort är att den enskilde individens synd påverkar många. Värst är skadan förstås alltid för offret, men hela gemenskapen drabbas. Bonhoeffer tycks mena att det många gånger kan vara just bristen på en fungerande och nära relation, alltså isolation, som leder till att synden får fäste och förorenar en människas liv. Så här skriver han:

I bikten sker genombrottet till gemenskapen. Synden vill vara ensam med människan. Ju ensammare en människa blir, desto mera ödestiger blir syndens makt över henne, och ju värre hon blir insnärjd, desto hopplösare blir i sin tur ensamheten. Synd vill vara anonym. Den skyr ljuset. I det outtalades mörker förgiftar den människan till botten. I bikten bryter ljuset från evangelium in i hjärtats mörker.

Ibland behöver vi en själasörjare som älskar oss tillräckligt för att också hjälpa oss att se obekväma sanningar om oss själva.

Vad hade det blivit av kung Davids liv om det inte vore för biktfadern Natan? Han som genom en målande berättelse leder David till självinsikt och kan säga till honom: - Du är den mannen! (2 Sam 12). Som Guds sändebud talade han sanning in i Davids liv och fick David att se det fruktansvärda brott han begått då han på sluga vägar lät hettiten Uria falla offer för att ge fritt utrymme åt sitt begär efter Urias hustru Batseba. Davids bekännelse möter vi i Psalm 51. Reflektionen och gudsbilden framträder i psalm 32:

Lycklig den vars brott har förlåtits

och vars synd har plånats ut!

Lycklig den vars skuld har avskrivits av Herren

och vars sinne är utan svek!

Så länge jag teg tynade jag bort.

Jag jämrade mig dagen lång,
dag och natt låg din hand tung på mig,
jag blev som en åker i sommarens torra.
Då erkände jag min synd för dig,
jag dolde inte min skuld.
Jag sade: Jag vill bekänna
mina brott för Herren.
Och du förlät min synd och skuld.
Därför ber dina trogna till dig
i nödens tid.
När de stora vattnen stiger
når de inte dem.
Du är min fristad,
du bevarar mig för nöden,
du låter jubel över räddningen ljuda omkring mig.
Jag vill ge dig insikt och lära dig den väg du skall gå,
jag vill ge dig råd, min blick skall följa dig.
Var inte som en häst eller mula utan förstånd -
med tygel och betsel måste de tämjas.
Den gudlöse drabbas av många plågor,
men den som litar på Herren
skall omslutas av godhet.
Ni rättfärdiga, gläd er över Herren och jubla!
Alla rättrådiga, ropa av fröjd!

Orden ur psalm 32 har sedan dess utgjort exempel för kraften i bikten. Davids liv utspelar sig före Kristus. Även om korsets realitet överskrider tiden och rummet i alla riktningar ställs bikten i ett nytt ljus efter långfredag och påskdag. Död och uppståndelse. Korset och den tomma graven.

Per Arne Dahl igen. Den här gången i Pilgrim:

Jesu försoningsdöd på korset är biktens avgörande förutsättning. Det handlar om vad som sker hos Gud när vi bekänner synder inför Honom i en annan människas närvaro. Men Jesu försoningsdöd på korset är avgörande för att man ska förstå människans situation.

Ur *Liv i gemenskap*:

I bikten bryter vi igenom till sann gemenskap med Jesu Kristi kors och i bikten bejakar vi vårt kors. Vi erfar Jesu kors och i bikten bejakar vi vårt kors. Vi erfar Jesu kors som vår räddning och salighet i förödmjukelsens

bittra smärta inför vår broder, det vill säga inför Gud. Den gamla människan dör, men det är Gud som besekrat henne. Nu har vi del i Kristi uppståndelse och det eviga livet.

Älskad syndare

Jag skriver det här brevet under retreaten vid fastans början här på Nya Slottet. Retreaten leds av biskop Esbjörn Hagberg som är EKiBS episkopala visitorator. De två första vägledningarna i retreaten hade rubrikerna *Att vara den älskade* samt *Om synd och skuld*. Just den ordningen är avgörande när vi talar om bikstens plats i den kristnes liv. Så här uttryckte Esbjörn sig:

Det är ett märkligt förhållande vi har till skuld. Å ena sidan vill vi inte erfara den. Å andra sidan vill vi inte vara utan den förmågan. Vi vet vad som skulle ske med oss om vi av olika skäl inte förmådde känna skuld. Det är ändå förmågan att känna skuld som gör oss mänskliga [...] Jag tänker på skulden som uttryck för frihet och ansvar, skulden som ett hopp om en annan bättre dag.

På förmiddagen prövade vi orden: Jag är den älskade. Jag vet inte om det är svårare eller lättare att säga jag – en syndare. Möjligen tänker jag att det skulle vara lättare att säga: - jag ”en syndare”, om jag får börja med att säga: - jag ”en älskad”. Skulle jag börja med att se mig som en syndare innan jag såg mig som älskad så skulle skammens förkastelse ligga nära. Den skulle allt för lätt driva mig bort från Gud ned i uppgivenheten och modlösheten. I *En rysk pilgrims berättelse* står det: ”Det är modlöshetens ande som är den största av alla synder och utgör huvudvapnet för mörkrets värld mot oss.”

Hans Johansson – vars liv och tjänst vi särskilt tackar Gud för det här månadsskiftet, då det var den 29 februari 2008 som Hans trädde ur tiden – påminde oss ofta om hur stort det är att vara en syndare. I inledningen till skriften *En liten vägledning till Bikten* lyfter Hans fram att det oerhörda att det är människan särmärke att kunna synda. Ingen annan i skapelsen än människan kan synda. Djuren drivs av sina instinkter. Bara människan kan göra medvetna val. Hans skriver:

I en tid som lider av meningsförlust måste en vägledning till bikten börja med en rehabilitering av syndens betydelse. Därför har jag börjat med att tala till försvar för syndandets möjlighet. Det är stort att kunna synda. Medvetenheten om detta ingår i botandet av vår meningsförlust. Att se vår synd är att spegelvänt se vad vår storhet består i, vad vi begåvats med och varför. På ett omvänt sätt talar vår synd om vårt

meningssammanhang. Att bli medveten om sin intighet utan om sin alldeles unika begåvning och mening.

Två vanliga scenarier för en själasörjare är att ett samtal som från början inte hade var tänkt som ett biktsamtal, visar sig bli ett biktsamtal. Kanske har man fått hjälp av själasörjaren att se sin egen skuld under lager av förnekelse och flykt och samtalet tar en riktning som avslutas med bekännelse och avlösning. Eller att nästa samtal blir ett biktsamtal.

Ett annat vanligt scenario är då någon kommit för ett biktsamtal men det visar sig att bekännelsen inte gäller en konkret synd och skuld, utan snarare bör benämnas som skam. Skulden är en sund följd av att vi handlat fel. Skammen däremot vill intala oss att vi *är* fel. Ett viktigt medel för att urskilja vad som har sitt ursprung i skulden, respektive skammen, är därför att bekännelsen under bikt alltid skall vara konkret.

Hos vem kan man bikta sig?

Då vår kommunitet består av medlemmar med olika kyrklig hemvist kan vi inte ge något entydigt svar när det gäller ämbetsyn kopplad till bikt. En mer formell skillnad när det gäller en biktmoder eller biktfaeder som är vigd eller ordinerad, är att de då omfattas av den absoluta tystnadsplikten som säger att man inte under några omständigheter kan föra vidare sådant som sagts i själavård eller bikt. Vid brott mot tystnadsplikten finns de instanser där man kan ställas till svars och bli framtagna sitt ämbete. Det säger något om hur starkt skyddet är för den som anförtrot sig till den andre i bikten.

Lagstiftningen ger också präster och pastorer en unik tystnadsrätt vilket innebär att man aldrig kan avkrävas att vittna i domstol kring det man tagit emot under biktens insegel. Kyrkan, såväl som samhället har alltså inrättat ett unikt rum för alla människor att ha möjlighet att avbörda sig.

I väckelsetraditionen har det så kallade eftermötet erbjudit en funktion av biktliknande samtal, avlösning och bön. Eleonore Gustafsson berör detta i antologin *Söndag – guds tjänst i en ny tid* och i en krönika i tidningen Dagen 2 augusti 2017.

I boken *En man blev sänd – en vänbok om Frank Mangs*, utgiven 1957, förs ett samtal mellan Berthil Paulson och Mangs. De kommer där att tala om att Mangs belyst behovet av dugliga biktfaeder. På Berthils fråga om vad som enligt Mangs kännetecknar en sådan får han svaret:

Biktfadern måste uppleva sin egen synd för att kunna hjälpa andra syndare. Jag menar inte, att han nödvändigtvis måste praktisera all tänkbar synd, ty det vore fruktansvärt. Men han måste lära känna sig själv så fullständigt, att han i sitt eget innersta upptäcker synden i tendens, även där den inte gått över i praktik.

I såväl ortodox som katolsk tradition har bikten haft en helt självklar plats även om många församlingar vittnar om att färre tar vara på möjligheten. Att lyfta fram biktens gåva är därför en ekumenisk angelägenhet.

Mångas spontana associationer till bikt leder säkert till biktbasen i någon katolsk kyrka eller det förtroliga samtalet med en *starjets* eller prästmunk och dennes biktbarn.

I Valentine Zanders bok om Serafim av Sarov möter vi den helige Serafim som biktfar. Så här talar han själv om biktfaderns roll:

Kristus är osynligt närvarande, mitt barn, för att taga emot din bekännelse... jag är bara ett vittne, som vittnar för honom allt det du kommer att säga.

Den som tar emot bikten och ger avlösning är själv en syndare i behov av bikt och avlösning:

Fylld av medkänsla med allt mänskligt lidande, genomskådade han själens hemligheter med oändlig kärleksfull barmhärtighet. Biktfadern, som tar andras synder på sig, som ibland t o m knäböjer bredvid sitt biktbarn och uppmanar det att be för honom till Frälsaren om syndernas förlåtelse – detta är bilden av den helige Serafim.

Bikt & bot

Även synen på botgöring skiftar mellan olika kyrkor. Många av oss har i filmens och litteraturens värld mött stereotyper som går ut på att be ett visst antal Fader vår eller utföra asketiska handlingar i ångerns tecken. Till den mer grundläggande frågan hör att förutsättningen för en genuin förlåtelse är en uttalad vilja att bryta med de gärningar och förhållningssätt som ledde fram till synden. Den som inte är beredd att göra allt i sin makt att upphöra med den specifika synden är inte framme vid förlåtelsen och försoningen. Det tycks dock vara ett tydligt mönster att den som väl blivit förlåten utifrån en genuin ånger och sorg över synden finner kraft och motivation till bekännelse och bot när man förstår att man är mottagen av Gud själv.

Två berättelser ur evangeliet, den ena en liknelse, den andra en faktisk händelse, ger vid handen att nåden och hemkomsten föregår boten.

Liknelsen jag tänker på är den om den förlorade sonen i Lukas 15. Han som kom med sin egen handlingsplan om hur han skulle återfå sin faders respekt genom att steg för steg arbeta sig upp från botten för att till slut, om möjligt, förtjäna faderns kärlek. Redan på långt håll får fadern syn på sonen, springer honom till mötes och omfamnar honom. Överraskad av nåden och kärleken kommer så också bekännelsen: ”Far, jag har syndat mot himlen och mot dig, jag är inte längre värd att kallas din son.” Festen som följer hade genklang ända in i himlen och övergick sonens föreställningar.

Den dyra nåden innebär alltid i någon mån en överraskning när den landar i oss. Den billiga nåden däremot tar man ut i förskott och ”syndar på nåden” under förevändningen att man ändå kommer att bli förlåten. Verklig ånger och medvetenhet över den skada jag åsamkat föder en genuin vilja att, om möjligt, ställa det som går till rätta och att i allt undvika att hamna i samma destruktiva mönster igen.

Ibland talar vi om en *biktspegel*. Hur man kan pröva sitt liv mot t ex 10 Guds bud eller det dubbla kärleksbudet att älska Gud över allting och sin nästa som sig själv.

Jag tror också att vi behöver en *botspegel*. Den bästa jag hittills funnit är att, i samspel med Gud, skapelsen och medmänniskorna, söka införliva orden i Romarbrevet 12 i sitt liv. Från vers 9 kan vi läsa:

Er kärlek skall vara uppriktig. Avsky det onda, håll fast vid det goda. Visa varandra tillgivenhet och broderlig kärlek, överträffa varandra i ömsesidig aktning. Slappna inte i er iver, håll er brinnande i anden. Tjäna Herren. Gläd er i hoppet, var uthålliga i lidandet och ihärdiga i bönen. Hjälp Guds heliga med vad de behöver, vinnlägg er om gästfrihet. Välsigna dem som förföljer er, välsigna dem och förbanna dem inte. Gläd er med dem som gläder sig och gråt med dem som gråter. Bemöt alla lika och håll er inte för goda att umgås med dem som är ringa. Var inte självklaka. Löna inte ont med ont. Tänk på vad som är riktigt för alla människor. Håll fred med alla människor så långt det är möjligt och kommer an på er. Ta inte rätten i egna händer, mina kära, utan låt Guds vrede ha sin gång, ty det står skrivet: Min är hämnden, jag skall utkräva den, säger Herren. Men är din fiende hungrig, ge honom att äta; är han törstig, ge honom att dricka. Då samlar du glödande kol på hans huvud. Låt dig inte besegras av det onda, utan besegra det onda med det goda.

Den andra berättelse i evangeliet som utgör ett tydligt exempel på botgöring finner vi i tullindrivaren Sackaios möte med Jesus. Den illa ansedde tullindrivaren får erfara att Jesus ser honom som ingen annan gjort. När Jesus dessutom visar den tidens tydligaste tecken på samhörighet genom att gästa hans hem för att äta tillsammans med honom föds viljan att göra det som är gott och rätt:

Lukasevangeliet 19:6-10

Sackaios skyndade sig ner och tog emot honom med glädje. Alla som såg det mumlade förargat: ”Han har tagit in hos en syndare.” Men Sackaios ställde sig upp och sade till Herren: ”Hälften av vad jag äger, herre, skall jag ge åt de fattiga. Och har jag pressat ut pengar av någon skall jag betala igen det fyrdubbelt.” Jesus sade till honom: ”I dag har räddningen nått detta hus – han är också en son till Abraham, och Människosonen har kommit för att söka efter det som var förlorat och rädda det.”

En särskilt typ av synd är den vi kallar *underlåtelssynd*. Då har vi inte gjort något fel, utan felet består i vad vi borde ha gjort men underlät. Boten torde i dessa fall vara särskilt uppenbar.

En mycket svår fråga rör de fall då synderna har sin rot i en personlighetsstörning. Jag tänker t ex på mytomani, kleptomani och olika dimensioner av narcissistiska personlighetsstörningar, som tycks vara ett ökande fenomen i vår tid. Om en människa inte är förmögen att sätta sina egna gränser och ramar kan omgivningen behöva förhålla sig till denne med mycket litet hopp om förändring. Då blir också möjligheten till försoning särskilt svårnådd. Den drabbade eller anhörige i sådana relationer behöver ett särskilt och långvarigt stöd.

Förlåtelse

Förlåtelsen, som är så central i all kristen teologi är dock inte alltid så enkel att närma sig som vi skulle önska. I retreaten gav biskop Esbjörn oss den erfarne själavårdarens perspektiv:

Nu skulle jag önska att det kunde vara så mycket enklare att tala om förlåtelse, den störst av alla gåvor. Ibland har det kanske blivit så att ordet blivit ett av de många orden. Ett ord som sägs för att det ska sägas. Kanske i bland utan förpliktelse. Som ett ord som inte speglar något annat än billig nåd. En förlåtelse innan domen fallit. Ett sätt för oss att slippa ta ansvar för våra liv och våra handlingar.

Men kanske är det ibland svårare än så. Jag vet att ordet ”förlåt” oftare än vi anar är laddat med allt annat än positivt innehåll, grundat i våra erfarenheter – ett ord som bara skulle sägas för att slippa undan.

För andra har förlåtelse blivit förknippat med kränkning. Man har tvingats säga förlåt och därmed ta på sig skuld som inte var ens egen.

För åter andra är förlåtelsen fylld av prestation. Det var så man skulle säga för att göra inte minst Gud nöjd. Genom att säga ”förlåt” kunde man räkna med uppskattning. Ungefär som det lilla barnet belönas när det vid rätt tillfälle sagt eller gjort rätt saker.

Förlåtelsen har dessutom för åtskilliga blivit verkningslös. Man hade sagt förlåt. Ett streck hade dragits över det hela. Men det blev som så ofta: Det gömda doldes inte av strecket. Återkommande påmindes man om sina misslyckanden. Vid ”lämpliga” tillfällen förnyades skulden. Hur ska den som återkommande påminns om skulden våga lita på förlåtelsen?

Jag tror att vi behöver påminna varandra om att förlåta och bekänna. Att kunna ta emot förlåtelse är nästan alltid fråga om en lång väg att gå, en tålamodets väg.

Ordning för bikt

Jag skulle verkligen unna var och en möjligheten att gå i regelbunden bikt i sitt lokala kyrkliga sammanhang, eller i en grannförsamling.

Som kommunitet erbjuder vi alltid biktsamtal i samband med påsken och Generalkapitlet men det finns flera goda möjligheter att söka upp någon av prästerna eller pastorerna inom kommuniteten vid andra tillfällen i Bjärka-Säby eller vid någon av våra regionala mötesplatser. Vänd dig gärna till mig om du önskar kontakt med någon som kan möta dig i bikt.

Fastetiderna under året ger oss alltid en god påminnelse om biktens gåva som räcks oss av Kristus själv.

Den som inte tidigare tagit vara på möjligheten till bikt kan i förväg behöva veta hur ordningen för samtalet ser ut.

Det vanligaste är ett inledande samtal om den biktandes situation som leder fram till ordningen för bekännelse. Dessa varierar något mellan olika kyrkliga traditioner men ett vanligt mönster är:

Inledande samtal

Prästens inledning: *I Faderns och Sonens och den heliga Andens namn.*

Prästen läser något bibelord som påminner oss om löftet om förlåtelse.

Den biktande uttalar en bön och bekännelse:

Jag bekänner inför dig helige Gud, att jag ofta och på många sätt, har syndat med tankar, ord, gärningar och underlåtelser.

Särskilt bekänner jag...(fri formulering)

Tänk på mig i barmhärtighet, och förlåt mig för Jesu Kristi skull, vad jag har brutit.

Prästens uttalar förlåtelsens ord och avlösningen:

Den biktande ber tackbönen:

Tack för att vägen till dig alltid är öppen genom Jesus Kristus. Hjälp mig att leva i din förlåtelse. Stärk min tro, öka mitt hopp och uppliva min kärlek. Amen.

Prästen ber välsignelsen.

Bikten kan innehålla mer av fri bön eller att man tillsammans ber Herrens bön.

Avslutning

En sista byggsten i det här brevet hämtar vi ur Kommunitetens regel:

Den monastiska rörelsen bär på en djup insikt om att varje kloster och kommunitet är till endast för syndare – inte för helgon. De som valt att leva tillsammans och gå en gemensam väg, gör det därför att de känner sin svaghet och ofullkomlighet. Romantiska klosterideal och idylliska illusioner om kommunitetsliv skingras snabbt i sådana miljöer. Varje kristen som valt att tillhöra en kommunitet kommer att bli desillusionerad.

Kanske är det bara därigenom vi når närmare verkligheten. För alla som tar kallelsen till helighet på allvar väntar en förkrossande insikt om den egna brustenheden. När sår läggs till sår, och vi bekänner våra synder för varandra, kan en gemenskap växa fram som i en försonad mångfald synliggör Kristi ansikte i världen. (Regeln sid. 5,6)

***

Rum för skapande inom Kommuniteten

Är du också intresserad av att ge mer utrymme för skapande och kreativitet inom Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby? Under sommarens Generalkapitel kommer det att finnas tillfälle att vara med på en samlingsutställning. Vill du vara med eller på annat sätt engagera dig för att lyfta kreativiteten inom Kommuniteten? Hör av dig till Zandra Erikshed, info@zandraerikshed.se

Johannesakademins annandag pingst-seminarium

- I väntan på nya himlar och en ny jord

Kardinal Anders Arborelius

Komminister Emma Thorén

Missionär Maria Karlsson

Fader Misha Jaksic

Redaktör Peter Halldorf

mer info och anmälan på:

johannesakademien.ekumeniskakommuniteten.se

Pilgrim bjuder till fasteföredrag

Fem måndagar under Stora fastan i Blå Salongen på Nya Slottet Bjärka-Säby

Mer info på tidksriftenpilgrim.ekumeniskakommuniteten.se

Påskan på Nya Slottet

De heliga tre påskdagarna på Nya Slottet Bjärka-Säby inleds i år den 9 april med skärtorsdagens mässa. Dagen före, onsdag kväll, firas traditionsenligt den koptiskt inspirerade helandeliturgin med biskopens invigning av helig olja.

Anmälan för dig som vill bo i Bjärka-Säby och delta i måltiderna under påskfirandet görs till: anmalan@ekibs.se

Guds frid

